

СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, ГІГІЄНА, ЕКОЛОГІЯ

© Канюра О. А.

удк 616.31:614.2

Канюра О. А.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

(м. Київ)

Робота є фрагментом науково-дослідної теми «Наукове обґрунтування технологій управління і організації різних видів медичної, в тому числі стоматологічної, допомоги дорослому та дитячому населенню в період реформування системи охорони здоров'я», № держ. реєстрації 0113U0044778.

Вступ. Стоматологічна допомога належить до наймасовіших видів медичної допомоги. У той же час серйозні недоліки організації профілактичної роботи у стоматологічних закладах обумовлюють високу поширеність серед населення захворювань порожнини рота, слинних залоз і щелеп, рівень якої становить понад 500 випадків на 1000 населення. У структурі загальної захворюваності дані хвороби становлять близько 25%. За останні десять років рівень стоматологічної захворюваності зріс, а доступність безкоштовної стоматологічної допомоги, насамперед, для декретованих контингентів населення, знизилась. Серед дорослого населення питома вага санованих серед осіб, які потребували санації, скоротилась з 70% до 40%, а серед дітей з 80% до 60%, відповідно [3-6].

Стоматологічні поліклініки, створені ще за радянських часів, є унікальними структурами у системі охорони здоров'я, які не мають аналогів у країнах Заходу. Створення стоматологічних поліклінік дало можливість вирішити багато проблем стоматології шляхом об'єднання в одному закладі великої кількості фахівців різних стоматологічних спеціальностей, зосередження складної стоматологічної техніки, запровадження своєрідного «конвеєра» з прийому хворих, полегшення організації і управління за умови надання масової, доступної і досить якісної стоматологічної допомоги [1].

Мета дослідження – науково обґрунтувати шляхи вдосконалення організації поліклінічної стоматологічної допомоги населенню.

Об'єкт і методи дослідження. Шляхи вдосконалення організації поліклінічної стоматологічної допомоги населенню обґрунтовані на підставі методології системного підходу і системного аналізу із використанням інформаційно-аналітичного методу. На основі SWOT аналізу визначені провідні

проблеми організації роботи стоматологічних поліклінік та визначені основні шляхи їх розвитку у сучасних економічних умовах. Інформаційною базою для формулювання шляхів вдосконалення організації поліклінічної стоматологічної допомоги населенню виступили наукові праці фахівців із організації та управління охороною здоров'я, а також результати власних досліджень, у ході яких була отримана комплексна медико-соціальна характеристика стану амбулаторно-поліклінічної стоматологічної допомоги населенню.

Результати досліджень та їх обговорення. Результати проведеного дослідження засвідчили, що стоматологічні поліклініки, як форма організації стоматологічної допомоги, крім явних переваг мають і серйозні недоліки, зокрема: розмитість рівня відповідальності за хворого, складність формування та реалізації плану лікування, тривалі терміни лікування, недостатня наступність у здійсненні лікувальних та профілактичних заходів.

Незважаючи на це, стоматологічні поліклініки, в умовах планово-бюджетної економіки, виявились досить життєздатними структурами системи охорони здоров'я та склали базис в організації стоматологічної служби та стоматологічної допомоги населенню.

Однак за ринкових умов пострадянського періоду, умов дефіциту бюджетного фінансування, серйозної конкуренції з боку приватного сектора стоматології та підвищення вимог з боку пацієнтів до якості стоматологічної допомоги, бажання пацієнтів лікуватись із використанням сучасного обладнання і сучасних технологій, при оплаті багатьох видів лікування за рахунок власних коштів пацієнтів, у державних стоматологічних поліклініках з'явилися складнощі в організації роботи і ряд виробничих проблем. Не стало вистачати коштів на зарплату, на заміну обладнання, на навчання персоналу, на закупівлю матеріалів, медикаментів і т. д.

Однією з основних проблем стоматологічних поліклінік виявився пошук додаткових джерел фінансування. Різні хитрощі з платними послугами в державних поліклініках не забезпечили гідного

існування поліклінік. В умовах ринку успішне функціонування стоматологічних поліклінік зможе забезпечити тільки достатнє фінансування, оснащення служби сучасним обладнанням і запровадження сучасного менеджменту і маркетингу. Виділити кошти для модернізації поліклінік держава найближчим часом не зможе, тому необхідно змінювати їх структуру, вона повинна бути орієнтована на надання стоматологічних послуг на високому професійному та сервісному рівні. Поступово, через ініціативу з боку держави – має змінюватись організаційно-правова форма стоматологічних поліклінік.

На думку професора В. Д. Вагнера [2], процес реформування повинен йти за трьома основними напрямками: акціонування, створення автономних некомерційних організацій, організація великих об'єднань стоматологічних поліклінік типу холдингів.

Акціонування і створення автономних некомерційних організацій має здійснюватись за ініціативою органів управління охороною здоров'я та їх прямої участі в якості акціонерів.

В умовах конкуренції також з'являється необхідність у створенні мережі стоматологічних клінік типу холдингу. Перспективність даного напрямку підтверджують вже існуючі мережі у розвинених країнах Заходу.

Останнім часом з'являються публікації, у яких наголошується на доцільності формування муніципальних інтегрованих стоматологічних закладів з новим господарчим механізмом на основі державно-приватного партнерства (ДПП).

До переваг від запровадження ДПП у систему стоматологічної допомоги населенню в Україні для держави можна віднести:

- підвищення ефективності бюджетних витрат на фінансування системи державних стоматологічних амбулаторно-поліклінічних закладів;
- залучення приватних фінансових і трудових ресурсів до розвитку державного сектора стоматології та використання інноваційного потенціалу приватного сектора завдяки запровадженню проектів державно-приватного партнерства;
- забезпечення партнерської взаємодії держави і приватного сектора в пріоритетному напрямі реформування стоматології.

У той же час, на нашу думку, під час реформування системи стоматологічної допомоги, стоматологічні поліклініки, як основні структурні елементи даної системи, повинні бути збереженими. І особливо важливо, щоб частина стоматологічних поліклінік зберегла статус державного або муніципального закладу охорони здоров'я. Це, у першу чергу, стосується клінічних та дитячих стоматологічних поліклінік.

Ми не виключаємо можливості створення, так званих, соціальних стоматологічних поліклінік для надання допомоги соціально незахищеним

верствам населення – пенсіонерам, інвалідам та особам, які страждають на соціальні хвороби (туберкульоз, психічні розлади і т. д.). Стоматологічна допомога у таких закладах повинна надаватись за рахунок коштів місцевих бюджетів у межах територіальних програм державних гарантій надання громадянам України безоплатної медичної допомоги, які затверджуються органами місцевого самоврядування, або за рахунок коштів обов'язкового медичного страхування.

Соціальна допомога може надаватись у стоматологічних поліклініках, наприклад, на 10 – 15 робочих місць, які добре адаптовані до вітчизняної системи охорони здоров'я, надають допомогу за всіма основними стоматологічними спеціальностями і якими легко управляти. Для дотримання прав пацієнтів у таких поліклініках може запроваджуватись система гарантійного обслуговування (надання послуг за договором з гарантійними зобов'язаннями): при першому зверненні хворому видається «гарантійний талон», у якому вказується план лікування, графік відвідувань, що дає хворому право у разі виявлення дефектів звернутися до лікаря в будь-який час поза чергово протягом року після закінчення лікування.

Важливим розділом роботи соціальної стоматологічної поліклініки має бути профілактична діяльність. З метою активної профілактики карієсу зубів та інших поширених стоматологічних захворювань поліклініки повинні проводити медичні огляди та планову санацію порожнини рота у дітей шкільного та дошкільного віку, студентів, робітників, які мають професійні шкідливості, призовників, вагітних та інших декретованих контингентів населення.

Висновки. Основним шляхом розвитку стоматологічної допомоги населенню за умов ринкової економіки, дефіциту бюджетного фінансування, серйозної конкуренції з боку приватного сектора стоматології є зміна організаційно-правової форми державних та муніципальних стоматологічних закладів, перетворення їх із безправних у самостійні господарюючі суб'єкти, які вирішують питання фінансування, оплати праці, матеріально-технічного постачання і т. д. Процес такого реформування має йти за напрямками: акціонування, створення автономних некомерційних організацій, організації великих об'єднань стоматологічних поліклінік типу холдингів і поліклінік з державно-приватним партнерством.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому планується обґрунтувати обов'язкове збереження частини стоматологічних поліклінік зі статусом державного або муніципального закладу соціальної спрямованості для надання допомоги декретованим групам населення за рахунок коштів місцевих бюджетів у межах територіальних програм державних гарантій надання громадянам України безоплатної медичної допомоги.

Література

1. Косенко К. Н. Состояние стоматологической помощи в Украине / К. Н. Косенко, О. Э. Рейзвих // Экономика и Менеджмент в Стоматологии. – 2012. – № 2 (37). – С. 57-61.

2. Пущенко А. І. Організація надання стоматологічної допомоги в умовах великого міста / А. І. Пущенко [та ін.] // Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика. – 2010. – Вип. 19, книга 2. – С. 818-823.
3. Удовиченко Н. М. Напрями державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню України / Н. М. Удовиченко // Теорія та практика державного управління. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2009. – Вип. 4 (29). – С. 156-164.
4. Деньга О. В. Сравнительный анализ стоматологической заболеваемости детей г. Киева / О. В. Деньга, Л. А. Хоменко, Л. В. Анисимова [и др.] // Вісник стоматології. – 2005. – №2. – С. 85-87.
5. Вагнер В. Д. Пособие по стоматологии [Текст] : учебное пособие / В. Д. Вагнер. – М.: Мед. книга ; Н. Новгород : Изд-во НГМА, 2003. – 268 с.
6. Вагнер В. Д. Стоматологические поликлиники перспективы разгосударствления / В. Д. Вагнер // Новые технологии в стоматологии. Сб. научных трудов. – Краснодар : «Советская Кубань». – 2004. – С. 191-192.

УДК 616.31:614.2

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ

Канюра О. А.

Резюме У статті запропоновані шляхи розвитку стоматологічної амбулаторно-поліклінічної допомоги населенню у нових економічних умовах. Виявлено основні переваги та проблеми організації роботи стоматологічних поліклінік. Показано, що в умовах ринкової економіки, для успішного функціонування стоматологічних поліклінік необхідно змінити їх структуру та організаційно-правову форму. У статті запропоновано частину стоматологічних поліклінік зберегти зі статусом державного або муніципального закладу охорони здоров'я, а також створити соціальні стоматологічні поліклініки для надання допомоги декретованим групам населення – пенсіонерам, інвалідам та особам, які страждають на соціальні хвороби.

Ключові слова: удосконалення стоматологічної допомоги, стоматологічна поліклініка.

УДК 616.31:614.2

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ НАСЕЛЕНИЮ

Канюра А. А.

Резюме В статье предложены пути развития стоматологической амбулаторно-поликлинической помощи населению в новых экономических условиях. Выявлены основные преимущества и проблемы организации работы стоматологических поликлиник. Показано, что в условиях рыночной экономики, для успешного функционирования стоматологических поликлиник необходимо менять их структуру и организационно-правовую форму. В статье предложено часть стоматологических поликлиник сохранить с статусом государственного или муниципального учреждения здравоохранения, а также создать социальные стоматологические поликлиники для оказания помощи декретированным группам населения – пенсионерам, инвалидам и лицам, страдающим социальными болезнями.

Ключевые слова: усовершенствование стоматологической помощи, стоматологическая поликлиника.

UDC 616.31:614.2

Ways of Improvement of Public Dental Services

Kanyura O. A.

Abstract. *The purpose of the study is scientific grounding of ways of improvement of public outpatients' dental care.*

Materials and Methods. The ways of improvement of public outpatients' dental care are grounded by the methodology of system approach and system analysis using information-analytical approach. On the basis of SWOT-analysis the current problems of organization of outpatients' dental clinics functioning have been identified and principal ways of their development in the contemporary economical environment have been defined.

Results. The findings showed that the outpatients' dental clinics as the form of organization of dental care provision, apart from the evident advantages, also have major shortcomings, including the following: undefined degree of responsibility for a patient, complication in making and realization of treatment plan, prolonged terms of treatment, insufficient steadiness in fulfillment of medical and preventive measures.

Social assistance can be provided in the outpatients' dental clinics, e. g., organized for 10-15 workplaces, which are well adapted to the national health care system, provide with medical care in compliance with all major dental specialties and are easily managed. To adhere to patients' rights, the system of warranty service (provision with services according to the contract with warranty package) can be introduced in such outpatients' clinics: at the initial referral a patient is given a "warranty card", where the treatment plan and schedule of visits are indicated, providing the patient with priority visit during a year followed by the treatment in case of defects revealing.

The important segment of functioning of social outpatients' dental clinic should be prophylaxis. To prevent dental caries and other common dental diseases outpatients' clinics should manage medical check-up and scheduled oral cavity sanitation in children of school and preschool age, students, workers, engaged in harmful production, conscripts, pregnant women and low-income groups of population.

Conclusions. The principle way of the enhancement of public dental care in conditions of market economy, budget funds deficit, strong concurrence from the private dental sector is the transformation of organizational-and-legal form of public and municipal dental medical facilities, their transition from the deprived of rights into independent managing subjects, which solve the issues of financing, payment, supplies, etc. The process of the reformation should be followed by such directions as incorporation, formation of autonomous non-commercial organizations, integration of associations of outpatients' dental clinics of the holdings type with outpatients' clinic with public-private partnership. At the same time it is necessary to save some outpatients' dental clinics with the status of social-oriented public or municipal facility to provide medical care for low-income groups of population with the expense of the local budget within the territorial programs of state guarantees of free of charge medical care provision for the citizens of Ukraine.

Keywords: improvement of dental services, outpatients' dental clinic.

Рецензент – проф. Голованова І. А.

Стаття надійшла 12. 09. 2014 р.